

Šolski nadzornik.

Vesela igra v enem dejanji s petjem.

Spisal

Kosta Trifković

Poslovenil

Miroslav Málovrh.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národná tiskarna“.

1882.

O S O B E.

Popović, šolski nadzornik.

Petrovič, selski učitelj.

Katra, njegova žena.

Jelica, njuna hči.

Stanko, pripravnik.

Kragulj, pisar.

Prvi prizor.

(Petrovičeva soba. Petrovič sedi in čita na naočnike novine ter puši iz lule. Katra sedi v kotu in plete nogovico.)

Petrovič in Katra.

Petrovič. (Po kratkem molku.) Žena, ali veš kaj je novega?

Katra. Od kod naj pa jaz znam?

Petrovič. V Novem Sadu sèzivljajo zopet k skupščini.

Katra. H kakšnej skupščini?

Petrovič. Moj Bog! H kakšnej drugej, nego k učiteljskej!

Katra. Kako naj bi pa jaz to vedela.

Petrovič. Saj je vender v novinah, ali naravno, ve žene bi nikdar ne pogledale v novine; vam je vseeno, če še danes ves svet razpade.

Katra. Moj bog, ti si zopet jezen!

Petrovič. (Skoči sè stola in vrže novine v stran.) Kako tudi, da bi se ne jezil. Zopet bode

skupščina! Vsaki teden je skupščina!
 Kdo jo bode pa pohajal. S svojimi sto in dvajset
 forinti plače, štirimi vagani žita in tremi funti
 slanine pa naj vsaki mesec trikrat potujem na
 kakšno skupščino.

K a t r a. Trikrat na mesec — celo to leto
 bila je samo ena skupščina.

P e t r o v i č. Vse eno! I to je dosti za tako
 plačo. Kaj neki misliš, žena! Voz tja, voz nazaj,
 stanovanje v Novem Sadu, a potem tisti vražji
 Človek ni sam ne vé, kdaj mu novcev
 zmanjka.

K a t r a. No, dobro, pa ne idi, saj ni da
 bi moral.

P e t r o v i č. Kaj ne moram, ko moram.
 Dosti jim imam povedati, to pa! Naj vedó pri
 deželnem zboru, da še kočijaži bolje žive, nego
 mi učitelji!

K a t r a. Ali nikari se zato ne jezi!

P e t r o v i č. Zakaj bi se pa ne jezil. Baš
 se hočem jeziti, to je vsakemu učitelju dovoljeno.
 Pokazal jim bodem, da nismo mi zadnji ljudje
 na svetu.

K a t r a. Moj bog, kadar te človek posluša
 skoraj bi verjel, da je vse to res, kar govoriš!

P e t r o v i č. Žena, glej da me ne ujeziš!
 Kaj ni res? . . . Saj imaš živ primer pred očmi?

Ali ne vidiš Stanka? Ali ne veš, da je Stanko najbolje, z odliko namreč, zvršil preparandijo, da je od tedaj uže tri knjige za otroke spisal? In kakšne knjige, sam Obradovič bi jih tako ne mogel. — — — In kaj je ž njim? Zdaj uže tretje leto tu na kmetih pri beležniku za mesečnih petindvajset gld. piše, ker ne more službe dobiti. Ali ní to res, he? Ali je to pravično, he? — (Njuha.)

Katra. (Vzdihne.) To pač ni pravično! Sirota moja Jelica.

Petrovič. Je li, to zató ni pravično, ker se dostaje Jelice?

Katra. Žal mi je siromašnega dekleta . . . Koliko let sirotica uže na Stanka čaka Odrasla je ž njim . . . in uže kot otroka sta se imela rada . . . In potem, da je Stanko zvršil pripravnico . . . Zdaj pa uže tretje leto, da ne more službe dobiti . . . Saj pravim, jedno dete zvenelo mi bode same žalosti zavoljo.

Petrovič. Kako pa da! — Ve ženske družega nič ne znate, kakor umirati od žalosti! — — — Čemu da ona uvene? Saj Stanko ní na onem kraji sveta, nego tu: vsaki dan je ž njim.

Katra. Kako dolgo bode pa tó še trajalo?

Petrovič. Kako dolgo? . . . Kaj jaz vem? . . . Kako dolgo vozi konj? Dokler more! Morda se ni rodil za učitelja, morda za ministra.

Katra. Čuj stari! . . . Kako bi bilo da Jelico omoživa sè Stankom? Stanko naj bode potem v našej hiši, pa kder zdaj trije živimo, živeli bodemo tudi štirje.

Petrovič. Iz tega ne bo nič.

Katra. Ali pomisli samo . . .

Petrovič. Ali nisem rekel, da iz tega nič ne bo. Iz enega berača nečem dveh napraviti. Dokler Stanko službe ne dobode, dotlej ní treba o ženitvi govoriti. To si uže stokrat čula, in zdaj ti še enkrat velim: nič! (Njuha.)

Katra (vzdihne). Sirota moja Jelica!

Petrovič. Sirota moja Jelica! . . . Ve ženske pa tudi družega nič ne znate, ko vzdihovati in jadikovati. Prava sreča je to, da je Jelica pametna dekle, čisto po meni vstvarjena, pa zadovoljno prenaša svojo osodo.

Katra. Jaz vem, kako jej je.

Petrovič. Ti? Kaj veš ti? Ve ženske ne znate družega nič, nego ukrepati, kakó je komu pri srci. Ti si si uvertala v glavo, da je Jelica nezadovoljna . . . Ali res kje pa je Jelica? Celo popoldné je nisem videl.

Katra. Gotovo je na vrti. Ona si vedno kako delo najde. (Vstane, odpre okno in gleda.) Res je na vrti in nabira cvetja. Slušaj, kako poje. (Čuje se pesen: „Gora kak' visoka si“.)

Petrovič. (Po zvršetku petja.) Hm! „Jaz pa srečna le ne bodem, ako tebe ne dobodem.“ — A kaj naj jaz? . . . Jaz ti to od srca želim. Stanko je pošten, dober človek. . . . Ali vse je zastonj . . . služba je prvo, služba, a potem vaju bog blagoslovi!

Katra. (Klikne skozi okno.) Jelica! Cvetja si dosti nabrala, pojdi gori, solnce prehudo pripeka! (Zapre okno.) Zdaj gre sladko moje dete!

Petrovič. Vse, vse . . . ali služba, služba.

Drugi prizor.

Jelica i prejšnji.

Jelica. (Vstopi v sobo s cvetjem v roci.) Sladki moj oče. (Poljubi ga.) Sladka mi majka! (Poljubi jo.)

Katra. A kje si bila celo popoldné, draga moja?

Jelica. Bila sem na vrti.

Katra. A kaj si tako dolgo delala.

Jelica. Vsacega malo! . . . Na vrti je celi dan dosti dela . . . Privezavala sem veje stare hruške, ki bi se rada zlomila tako je polna. . . . Potem sem malo plela . . . Potem zopet sem

presadila nekaj rož . . . Oh mamica, da vam je videti, kako lepa je moja hortenzija! . . . Polna je cvetja, a listje krasno zeleno in debelo da je milôta gledati . . . A da stoprav fuksijo vidite, kakšna je ta . . . Dvostroka in rudeča ko živ ogenj . . . A roža, mama, kako je ta lepa, tega mi povedati ni mogoče.

Katra. A kaj boš s tem cvetjem, ki ga imaš v roki?

Jelica. (Sramežljivo.) Dala ga bom Stanku . . . Veste, mama, Stanko ima rože jako rad.

Petrovič. Da, da! Stanko rože, ti pa Stanka

Jelica. Ali Stanko mari mene nima rad?

Petrovič. A kdó pa tebe sladko moje dete nima rad? (Ža sé.) Samo služba, služba!

Jelica. No jaz sem še nekaj delala.

Katra. A kaj je to bilo?

Jelica. Čitala sem novo knjigo od Stanka, v rokopisu. . . Ali je lepa, čitajte jo samo . . . Nekoč bil je neki siromašni dečko brez očeta in matere in učil se je rokodelstva ter se dobro ponašal. Pozneje odšel je tja v Ameriko a tam je siromak zbolel; črncem se je pa smilil in ti so mu stregli, a on jih je potem, ko je ozdravil, v raznih stvareh poučeval, a oni dajali so mu zato zlata da je postal bogat mož in — se oženil.

Je li da je to lepo? To povest je Stanko preložil, toda drugih nekaj je pa sam spisal. Ali ni to lepo od njega?

Katra. To je res lepo!

Petrovič. Ali kaj mu koristi vse to, saj službe zató vender ne dobí.

Jelica. Kaj? Mar on nikdar učiteljske službe ne dobóde?

Petrovič. Ne vem! . . . Takó pa izgleda; saj uže tretje leto išče, ali vse zamán.

Jelica. Pa — če mesta ne dobí, potem . . . ali se potem ne more ženiti?

Petrovič. Kako prideš ti do tega vprašanja?

Jelica. Vi se oče jezite . . . ne zamerite mi, zarekla sem se.

Petrovič. Zarekla ali ne, todà to si dobro zapamti, da ne bodeš dotlej Stankova žena, dokler ne dobí službe . . . Si li razumela. (Njuha)

Jelica. (Žalostna.) Sem, oče, sem . . . Še predobro!

Katra. Nikari ne bodi žalostno, dete moje, vse bode še boljše.

Petrovič. Čemu je zastonj tolažiš. . . . Ve ženske pa tudi nič družega ne véste, nego samó tolažiti se.

Jelica. Jeli oče, da Vas smem nekaj vprašati . . . od koga je odvisno, da dobi Stanko službo.

Petrovič. Od koga družega, kakor od šolskega nadzornika . . . On daje službe . . . Kdor je njemu dobro priporočen . . . (Pokazuje s prsti kakó se novci štejejo.) . . . ta ne čaka dolgo. Si li razumela?

Jelica. Sem oče . . . dobro sem Vas razumela. A kdo je ta šolski nadzornik.

Petrovič. Zdaj imamo novega . . . Jaz ga še ne poznam. Ali naj se le ž njim snidem, toliko bi mu poveel, da bi se mu v glavi mešalo. Šolskega nadzornika je dolžnost da pazi na šolo in na učitelje. Tisti, ki ni za nič, izgubi naj službo, a tisti ki je za kaj, dobí naj dobro plačo, da bóde rad opravljal svoje službe dolžnosti a ne da se bode boril za vsakdanji kruh. To i še marsikaj družega bi mu povedal — samó da se snidem ž njim.

Katra. Kadar te človek posluša, mislil bi da si najodvžnejši človek na svetu.

Petrovič. Ti pa molči, žena! Ne mešaj se v stvari katerih ne razumeš. Vé ženske ne znate družega nič nego mešati se v tuje posle.

Katra. Zdaj mi je pa dosti tega. Ni vi možje niste še vse modrosti posrkali. Razsajati, upiti in jeziti se, to znate, ali kadar pride do dela, tedaj pa vtaknete nos v futrol!

Petrovič. Žena!

Katra. Pusti me govoriti, da ti povem, kà mi je dosti tvojega neprestanege: „vé ženske ne znate družega nič, kakor to ali ono.“ Kaj pa vi moški znate? Kadar se pri skupščinah snidete: Kaj bi neki . . . Predlagam to . . . Predlagam ono . . . Protestujem svečano . . . Vsako osobno razžaljenje odbijam od sebe . . . Nedajmo se, bratje! . . . Mi smo bratje! . . . To je vse kar ví znate, a kaj ste uže naredili? Nič. Vse ostane na papirji. Da smo mi žene pri skupščini, ne ostajali bi sklepi na papirji.

Jelica. Sladka mati, nikari se ne jezite. (Jo poljubi.) Nekdó gré . . . Izvestno Stanko!

Tretji prizor.

Stanko in prejšnji.

Stanko. Dober dan želim. (Seže Jelici v roko.)

Jelica. Kaj si tako pobit?

Katra. Pa vender nisi bolan.

Stanko (odmaje z glavo). Nisem.

Petrovič. }

Katra. }

Jelica. }

Nego kaj ti je?

Stanko. Nič, znebil sem se zopet male nade.

Petrovič. Kakšne?

Stanko. Denes prišel je k beležniku neki gospod iz Novega Sada. Pravijo da je član Matice, dramatičkega društva in ne vem kaj še vse.

Petrovič. I potem?

Stanko. Potem sem mislil, da bi morda hotel kupiti moje tri rokopise; ponudil sem mu jih po 10 forintov. Ni li to malo?

Jelica. Res jako malo!

Petrovič. A kaj je rekel on?

Stanko. Migal je z glavó in rekel, da tacih stvari še zastonj neče.

Jelica. Sram ga bodi!

Petrovič. A zakaj jih ne mara?

Stanko. Zató, rekel je on, ker jih nihče ne kupuje. „Kaj se torej dela s knjigami?“ vprašam ga jaz On mi odgovori: sir se zavija vanje! In tako prinesel sem rokopise nazaj. (Vzame jih iz žepa.) Evo jih! . . . Zdaj naj pa piše, kogar je volja . . . Jaz ne bom več. (Vrže rokopise na tla.)

Jelica. (Pobira rokopise.) V tako lepa dela — se zavija sir!

Petrovič. (Hodi po sobi gori in doli.) Nisem ti li rekel, da je tako! Ali ti nisem stokrat

rekel: ne muči se s pisanjem, to ne nosi nič! Ali ti me nisi ubogal! . . . Zdaj si pa sam videl, kà sem govoril resnico! (Njuha.)

Stanko. Ni mi za novce, akopram bi jih krvavo potreboval; ali da je ta človek saj v rokopise pogledal, toda ni tega ne.

Petrovič. Prav ti je, zdaj boš saj pameten postal.

Jelica. Kar se čitanja dostaje, veš, kdó vse tvoje rokopise od začetka do konca prečita.

Stanko. Da draga Jelica! . . . Ti si moja publika in moj naročnik! (Vzdihne.) Žal da takšen naročnik ne vzdrži kjiževnosti.

Jelica. (Žalostno.) I to je resnica!

Stanko. Le še malo potrpiamo, da pride novi šolski nadzornik . . . menda je uže na potu — kadar bode pa tu, mislim da se boste zame zavzeli.

Petrovič. Kdo? Jaz? Povedal mu bodem svoje mnenje, kakor mu ga še nihče ní.

Stanko. Da, da, razjasnite mu vse: vaše stanje, moje stanje i Jeličino stanje.

Petrovič. Razjasnil mu bodem še mnogo-kaj družega. Vse se bode vrtelo! (Njuha.)

Stanko. Recite mu, da teče uže tretje leto. . . .

Jelica. Recite duplo, oče, recite šesto. . .

Stanko. Da ves čas zamán na službo čakam . . .

Jelica. Da se oženiti ne more . . .

Stanko. Recite mu, da sem bil v preporandiji vedno prvi . . .

Jelica. Prvi od vseh . . .

Stanko. Da sem se po novi metodi učil . . .

Jelica. Po najnovejši . . .

Stanko. Recite mu, da nisem lopov . . .

Jelica. Da je spoštovanja vreden mladenič!

Stanko. Recite mu, da ne pijem.

Jelica. Niti vode!

Stanko. Da se ne kartam.

Jelica. Da ni kart ne pozna . . .

Stanko. Kratko malo, ga je zadnji čas, da tudi jaz službo dobodem.

Jelica. Makar dve, eno pa prav gotovo.

Petrovič. E hudiča, kdo si bo pa vse to zapomnil.

Jelica. Zapišite si oče.

Petrovič. Jaz mu jih bom že povedal! Naj vé kdo sem in kaj sem! Take mu bodem povedal, da še nikoli tacega ne, naj le uže pride! (Čuje se trkanje na vrata.) Kdo trka!

Četrty prizor.

Pisar in prejšnji.

Pisar. (Jecljaje.) Do—do—do—ber da—da—dan!

Petrovič. O, sluga ponižen, gospod Kragulj! Kaj je novega?

Pisar. Go—go—gospod be—be—belež—beležnik me—me je po—poslal . . . da—da vam . . . ja—ja—javim . . . da—da . . . se p—p—pri—p—pravite . . .

Petrovič. Kako da se pripravim.

Pisar. No—no—nove h—h—hlače.

Petrovič. Ali recite čemu?

Pisar. Nikari ne po—po—zabite ci—ci—lindra.

Petrovič. Čemu, čemu, to mi povejte!

Pisar. Tu—tudi go—go—gospod Stanko naj se ob—obleče.

Stanko. Tudi jaz? Ali čemu?

Pisar. Go—go—gospé Ka—katre né t—treba . . .

Katra. Kje me ni treba.

Pisar. Tu—tudi go—go—gospodične Je—Jelice ne.

Jelice. Kje me né treba?

Pisar. In—In zvo—zvoniti se—se m—mora.

Petrovič Tristo vragov, ali nam bode te uže povedali čemu da nam je vse to storiti?

Pisar. Z—Z—Zdaj in— in z—zdaj mo—mora p—priti. . . .

Vsi. Kdo?

Pisar. Vi—vi—visokoblagorodni go—gospod i—i—inšpektor.

Vsi. (Preplašeni.) Šolski nadzornik?!

Pisar. Da—da—da! Ko—Koj bo—bo—bode tu. Pri—pri—pripo—poročam se. (Otide.)

Peti prizor.

Prejšnji brez pisarja.

Petrovič. Šolski nadzornik! Tako hitro, tako nenadano! . . . Pripravljen nisem čisto nič . . . Kakšen govor je potreben, a jaz si ga nisem sestavil! . . . Otroci odšli so uže domov . . . Zdaj je čas žetve . . . Kako bi ga dočakal? Bog vé, kje mi je glava? . . . Ves znôjen sem Ali . . . žena . . . Ali ne veste da je prišel šolski nadzornik. (Sede.)

Stanko. Prišel še ní, nego še le prihaja.

Petrovič. (Vstane.) To, to je baš zlo, da še le prihaja. . . A jaz se za govor nisem pripravil. Kako bi ga pozdravil? . . . Kako bi ga vzprejel? . . . Žena, kaj tú stojiš? . . . Ali nisi slišala . . . Šolski nadzornik. (Hodi gori in doli po sobi.)

Katra. Evo ti ga! . . . Ves je v ognji . . . A jedva da je pravil, kaj bode vse storil!

Petrovič. (Vstane naenkrat.) Ha! Zdaj sem se spomnil! . . . Nekje še hranim slavnostni govor, ki sem ga govoril pred desetimi leti pokojnemu škofu Platonu, ko je prišel v našo vas. . . . Ta bode še povsem dober. (Hiti k mizi ter išče po miznici.) Kje je neki? . . . Da se morda ní izgubil? . . . Ha, evo ga! . . . Tu je! . . . Tu je moj govor! . . . Zdaj pa le hitro, da se ga naučim! . . . (Čita.) Visokoblagorodni gospod škof!

Stanko. Ne recite „škof“, nego „nadzornik“. —

Petrovič. Pray si rekel. Visokoblagorodni gospod nadzornik! (Čita.) Vaš prihod v našo sredino vzbuja v vseh srcih veliko radost. . . . Žena, kje je moja črna sukinja, beli telesnik, cilinder . . . Kaj tu stojiti in gledati. (Katra i Jelica odideti. Petrovič čita.) Vaš prihod v našo sredino vzbuja v vseh srcih veliko radost . . .

Katra (pride z Jelico ter prinese sukinjo in telesnik). Evo ti sukinje in telesnika!

Petrovič (kateremu žena slači sukinjo a on mej tem čita). Vaš prihod v našo sredinjo vzbuja veliko radost v vseh srcih . . . Kaj pa hočeš žena?

Katra. Daj da ti oblečem telesnik.

Petrovič. Da, da, i tega treba. (Govori na pamet.) Vaš prihod v našo veliko sredino vzbuja malo radost . . .

Katra. Čemu si pa roke v stran uprl? (Obleče mu telesnik.)

Petrovič. Ali sem zdaj gotov? (Hodi po sobi in govori na pamet.) Vaš prihod v našo veliko radost . . .

Katra. Daj, da ti še sukinjo oblečem. (Oblači mu sukinjo.)

Petrovič. Mar še nisi gotova . . . Vaš velik prihod v našo sredino.

Jelica. Evo vam cilinder . . .

Petrovič. (Obriše cilinder in ga dene na glavo.) Vaš radostni prihod v našo sredino — —

Jelica. Tu je tudi palica; a ne pozabiti mu reči za Stanka . . .

Petrovič. Dobro, dobro . . . Visokoblagorodni gospod! . . . Vaš prihod. . .

Stanko. Recite, da uže tri leta zastonj čakam.

Petrovič. Dobro, dobro . . . Naš prihod v naše srce . . .

Stanko. Da se ženiti ne morem.

Petrovič. Vem, vem . . . Visokoblago-rodni gospod škof! . . .

Stanko. Da sem bil v šoli vedno prvi.

Petrovič. Dobro, dobro! . . . Vaš veliki prihod v naša mala radostna srca . . .

Stanko. Recite mu, da nisem lopov . . .

Jelica. Ni kvartopirec . . .

Stanko. Niti pijanec . . .

Jelica. Ali nikari ne pozabite . . .

Petrovič. Ne bom, ne bom . . . Samo da se naučim . . . Visokoradosti gospod škof!“

Šesti prizor.

Pisar in prejšnji.

Pisar (pri vratih). P—p—p—pojte hitro! Ko—komaj vas pri—pričakujejo! . . .

Petrovič. Čakajo?! . . . Jaz še ne znam govora . . . Kaj bo rekel nadzornik! . . . Oh, vse je narobe, vse!

Pisar. Pa—pa za—zakaj se—se š—š—še ne z—zvoní?

Petrovič. Žena idi zvoniti . . . Kolikor mogoče zvoní . . . Jelica, ti ostani tu . . . Stanko, pojdi! . . . Vaša radost v naš veliki príhod . . . (Vsi, razven Jelice odidejo.)

Sedmi prizor.

Jelica (sama).

Jelica. Moj bog, kakó se bojím . . . Bog zná, kakšen človek je novi ta nadzornik. In če oče pozabi vse, ali če bi slabo povedal — — A zdaj bi bilo še le vprašanje, bode li hotel tudi nadzornik! . . . Vsa se tresem! Zdi se mi, da je od denašnjega dné moja sreča závisna. (Odide k oknu.) Šli so! Komaj se še vidijo! . . . Kako hitita, a oče se še na potu uči . . . Da bi se le naučil! (Gré od okna.) Tako sem nemirna, da ne morem delati. (Vidi svoje rože). Naredila bom šopek za Stanka; on ima rože rad, in če mu uže vsega družega pomanjkuje, naj mu vsaj rož ne manjka. (Sede in dela šopek ter poje.)

Gora, kak visoka si!
 Dragi, mili, daleč si!
 Daleč tam si za gorama
 Ljubav vmíra pa mej nama.

Gora, kak visoka si!
 Dragi, mili daleč si!
 Srečna jaz nikdar ne bodem,
 Ako tebe ne dobodem! —

Osmi prizor.

Nadzornik (ki je mej petjem vstopil in
 slušal — zase). Kako lep je glas — — in kako
 lepa deklè!

Jelica (poje:)

Srečna jaz nikdar ne bodem,
 Ako tebe ne dobodem!

Nadzornik. (Záse.) Razumejem — zalju-
 bljeni smo!

Jelica. (Vstane naglo.) Ne morem več! (Za-
 pazi nadzornika.) Ah — neki tujec!

Nadzornik. Dober dan, gospodična!

Jelica (se mu nakloni). Dobro došli, gospod!

Nadzornik. Potrkal sem bil dvakrat, ali vi me niste čuli in tako vstopil sem brez dovoljenja.

Jelica. Prav ste storili.

Nadzornik. Tu pa iščem učitelja Petroviča.

Jelica. To je moj oče!

Nadzornik. Tako? Ah! lepo hčer ima, to je res!

Jelica. Prosim — —

Nadzornik. A kje je on?

Jelica. Ravno kar je odšel, da pozdravi šolskega nadzornika.

Nadzornik. Tako!

Jelica. Izvolite ga li počakati. (Ponudi mu stol.)

Nadzornik. Hvala lepa — némam časa.

Jelica. Gotovo koj odpotujete?

Nadzornik. Koj.

Jelica. A je li baš potrebno, da govorite z očetom? Morda mogla bi tudi jaz . . .

Nadzornik. Vi? . . . Hm! Mogoče!

Jelica. Prosim torej, s kom mi je čast?

Nadzornik. Jaz sem — učitelj in potujem k svojim sorodnikom ter bi si rad tukajšno šolo ogledal.

Jelica. O, to vam jaz lahko vse pokažem, saj sem jaz tudi na pol učiteljica.

Nadzornik. E, da?

Jelica. Kadar je oče kaj bolán, ali kadar kam gré, tedaj ga jaz zamením v šolí.

Nadzornik. Ali se vas dijaci bojé?

Jelica. Čemu bi se me bali? Dosti, da me imajo radi.

Nadzornik. Takó? Potem se pa slabo učé, kaj?

Jelica. Vi se varate! Z lepim se dalje pride nego z grdim.

Nadzornik. Hm! Ali je mnogo otrok v šoli?

Jelica. Vsi otroci hodijo v šolo, kar jih je v vasi, a vseh je 318.

Nadzornik. To je velik broj! Ima li oče pomočnika.

Jelica. Ravno sem vam rekla, da ga ima.

Nadzornik. Kogá pa?

Jelica. Za Boga — koga nego méne.

Nadzornik. A, da! — A koliko imate plače?

Jelica. Sto dvajset forintov na leto, štiri vaganov žita in dva funta slanine.

Nadzornik. To ní mogoče!

Jelica. Gospod, to pa jaz bolje vem, ko ví.

Nadzornik. (Záse.) To je jako malo. (Na glas.) Pa kako životari vaš oče?

Jelica. Dobro! Za zdaj je zadovoljen in kesneje bo menda bolje.

Nadzornik. Kdaj kesneje?

Jelica. Za boga, kedar pride novi šolski nadzornik.

Nadzornik. Takó? Kaj bode pa on storil?

Jelica. Kaj? E, kaj družega nego tó, kar je njegova dolžnost.

Nadzornik. In kaj je njegova dolžnost.

Jelica. Kaj vi ni tega ne veste, pa ste učitelj! Šolski nadzornik pregledal bode šole in kako se v njih uči. Potem bo preiskal, kakó živé učitelji in so-li zadovoljni? Naposled bode šolski nadzornik onega, ki ní za nič, odstavil, a druge nagradil!

Nadzornik. A kaj bode storil z vašim očetom?

Jelica. E to je naravna stvar, da ga bode nagradil.

Nadzornik. Zakaj da je naravna stvar?

Jelica. Zató ker vam bo vsak človek v vasi rekel, da je moj oče pošten človek in dober učitelj.

Nadzornik. Ako po nadzornik tega ne stori?

Jelica. Potem ní novi nadzornik nič boljši od starega, to je, ní vreden ní pipe tobaka.

Nadzornik. (Zase.) Kratek proces je to! (Na glas.) Ali stari nadzornik ni bil za nič?

Jelica. Pustimo ga; ni vreden, da se o njem govori.

Nadzornik. Ali res?

Jelica. E pa čujte! Tu v vasi je neki pripravnik, zove se Stanko, pošten in pameten mladenič, pripravnico zvršil je z odliko. Ali veste kaj je to, biti prvi z odliko?

Nadzornik. Dobro! — In potem?

Jelica. Učil se je po najnovejšej metodi, ni lopov, ni kvartopirec, ni pijanec, kratko malo krasen mlad človek!

Nadzornik. In kar je največ vredno, pri vas je dobro upisan.

Jelica. Gospod — to ni vas ni šolskega nadzornika ne briga čisto nič. Res, da sem ž njim odrasla in da bi me moji stariši radi ž njim omožili . . . Toda to je nekaj tretjega.

Nadzornik. (Zase.) Ta dečla se mi pa dopade. (Na glas.) Prav pravite! — A kaj je dalje ž njim?

Jelica. E, kaj bi bilo; mladi, pametni ta pripravnik čaka zdaj uže tretje leto, a le ne more dobiti učiteljske službe . . .

Nadzornik. Gotovo je ní zaprosil!

Jelica. Je ní zaprosil? Recite téga ni imel (pokaže s prsti kako se novci štejejo) da se izdatno priporoči šolskemu nadzorniku.

Nadzornik. (Zase.) Lepa pohvala za nadzornika! (Na glas.) Gotovo je bilo boljših kompetentov mnogo.

Jelica. Ne vém — ali ne zdi se mi, ker mi ni znano, da bi bil kakšen učitelj toliko lepih knjig spisal, kakor Stanko.

Nadzornik. Kaj Stanko i knjige piše?

Jelica. Seveda, in še kako lepe — evo vam rokopise! (Vzame rokopise iz miznice.) Čítajte in sami se bodeite uverili da je res.

Nadzornik. (Pregleda rokopise — zase.) Hm! To morajo dobre stvari biti. — Prelóge in izvirne pripovedke za deco . . . (Na glas.) A zakaj ni izdal Stanko teh povestij?

Jelica. (Vzdihne.) E zató, ker novcev nima!

Nadzornik. No zakaj jih potem ni prodal?

Jelica. Ker jih nihče kupiti neče. — Ali bi jih morda vi kupili?

Nadzornik. Jaz?

Jelica. Da, vi! — Pripovedke niso drage a siromak Stanko živi v tolikej zadregi. Petindvajset forintov zasluži na mesec, to je vse, kar zasluži pri našem beležniku. Ako imate novcev, kupiti jih vi; jaz vam bodem zató močno hvaležna . . .

Nadzornik. Kako jo boste pa izrazili to hvaležnost?

Jelica. Dala vam bodem . . . Dala vam bodem ta šopek . . .

Nadzornik. Ki je gotovo drugemu namenjen.

Jelica. (Prikima z glavo.) To je res, ali ako kupite rokopise . . .

Nadzornik. Dobro, dobro! . . . Pustite mi rokopise da jih pregledam.

Jelica. Vi mi izgledati ko dober človek. Jaz vas imam uže nekoliko rada.

Nadzornik. Ali Stanka še bolj . . .

Jelica. E, zató sem ž njim odrasla!

Nadzornik. In boste njegova žena!

Jelica. (Vzdihne.) Bog zná kdaj, kajti dokler nima službe, še govoriti ne smém o tem. Ali to vas nič ne briga.

Nadzornik. Tako je. (Zase.) Ta deklè se mi dopada! (Na glas.) No zdaj vas prosim, bodite še takó ljubeznívi in pokažite mi šolo.

Jelica. Drage volje, i šolo i vrt, vse vam rada pokažem! Izvolite samo z menoj iti!

Nadzornik. Smem li tako svóboden biti! (Ponudi jej roko.)

Jelica. Prosim. (Vodeč se pod pazduho odideta oba.)

Deveti prizor.

Petrovič. Stanko i Katra.

(Pridejo z druge platí.)

Petrovič. (Ves utrujen, drži govor v roci in sede.) Ni ga! . . . Nikjer ga ni! Govoré, da je uže odšel, a jaz ga nisem dočakal . . . Težko meni! . . . Zgubil bodem službo . . . Propal sem!

Stanko. Mordà je pri beležniku ostal, in pride stóprav.

Petrovič. Pride? (Čita.) Visokoblagorodni gospod šolski nadzornik! Vaš prihod v našo sredino!

Katra. Glej ga, kakšen je! Zmirom je pravil, kaj mu bode vse povedal in zdaj — —

Petrovič, Samo da vém, kje je? . . .
Kaj praviš Stanko — greva k beležniku?

Stanko. Idiva. Morda je ondukaj.

Petrovič. Idiva torej. Izgubljeno še ni vse.
(Ide govoreč.) Vaš prihod v našo sredino! (Pisar
vstopi pri tej priliki ko pride k vratam.) Oho!

Deseti prizor.

Pisar in prejšnji.

Pisar. A—a—a! S—stopili s—ste mi na
n—nogo.

Petrovič. Kje je? Je li pri beležniku?

Stanko. Pa vender ni uže odšel?

Katra. Morda prihaja zdaj?

Petrovič. Ali je slabe volje.

Stanko. Kako izgleda?

Katra. Morda še sem ne pride?

Vsi. Govorite vender, govorite!

Pisar. K—k—kdo?

Petrovič. Vrag naj vas vzame — nad-
zornik!

Pisar. In—Inšpektor je p—prišel.

Vsi. Kje pa je?

Pisar. T—t—t—tu!

Vsi. Tukaj?

Petrovič. Pri meni? (Gléda okolo in pod mizo.)

Stanko. Morda je v šoli.

Katra. To je lahko mogôče!

Petrovič. Hvala bogú, da še ni prepozno.

(Ide.) Vaš prihod, visokoblagorodni gospod škof.
(Vsi odidejo.)

Jednajsti prizor.

Nadzornik in Jelica.

Nadzornik. (Drži rokopise v roki in čita.)

Jelica. Je-li da je lepó?

Nadzornik. (Čita dalje.) Hm!

Jelica. Čitajte tisto, ko je deček v Ameriki bil. — — Ali ste uže tam?

Nadzornik. (Čita dalje. Zase.) Vrlo dobro. Baš za deco!

Jelica. On ima še nekaj kar bode spisal, samo zdaj ne utegne. Meni je pripoved uže povedal. Ako vas bode volja, kupili boste tudi tisto lekho. —

Nadzornik. (Čita. Zase.) Jezik je lep in čist, pripovedi povsem prirodne in lahko razumljive . . .

Jelica. Jeli da ní drago, če zahteva dvajset forintov za vsaki rokopiš? (Zase.) Poskusiti hočem bi se li morda kaj več dobilo!

Nadzornik. (Čita, zase.) Vidi se, da je to nadarjen mladenič, tak kakeršnih je najbolj treba.

Jelica. Ako vam je dvajset forintov za vsak rokopiš preveč, dala vam ga bodem po petnajst goldinarjev — — Kaj mislite . . Ali vi mi niti ne odgovarjate?

Dvanajsti prizor.

Petrovič. Katra. Stanko. Pisar in prejšnja.

(Novo došli vstopíjo hitro.)

Petrovič (Pisarju). Je-li tó?

Pisar. To—to—to je.

Petrovič. (Se odkašlja in prikloni; nadzornik ga gleda.) Visokoblagorodni gospod škof!

Nadzornik. (Jelici.) Kdo je pa to?

Jelica. Moj oče!

Petrovič. Vaš prihod — — prihod . . .
E—e—e (Kihne.) Vaš prihod — — (kihne.)

Nadzornik. Bog pomози.

Petrovič. Hvala lepa. Smem li ponuditi?
(Ponudi mu tobakíro.)

Nadzornik. Hvala, jaz ne njuham.

Petrovič. Potem oprostite. (Vstopi se zopet po konci.) Blagorodni gospod! Vaš prihod — —

Nadzornik. (Seže mu v besedo.) Ne pozdravljajte me s tacimi oracijami. Tega mi ni treba.

Petrovič. Blagorodi gospod nadzornik!

Jelica. Torej ni to učitelj? (Govori sè Stankom.)

Nadzornik. Gospod Petrovič! Vašo šolo sem uže pregledal in se natančno informiral.

Petrovič. Tako? Blagorodni gospod — — oprostite, da — — —

Nadzornik. Gospod Stanko, vaše rokopise sem pregledal in čul vaše želje.

Stanko. Tako? — — Ne vem, da li —

Nadzornik. Pri tej priliki mogel sem razumeti iz besed mojega izvestitelja — — (Pokaže Jelico.)

Petrovič. Od moje hčere?

Stanko. Od Jelice?

Nadzornik. I tó na moje veliko nezadovoljstvo.

Petrovič. }
Stanko. } Nezadovoljstvo!

Petrovič. Kaj bo zdaj!

Stanko. Propal sem!

Nadzornik. Da šolski nadzornik ni vreden pipe tobaka.

Petrovič. }
Stanko. } Kdó je to rékel?

Nadzornik. Moj izvestitelj! . . .

Jelica. (Zase.) Kaj sem storila?

Nadzornik. Da ga je môči podkupiti! —

Petrovič. }
Stanko. } Kdo je to rekel?

Nadzornik. Moj izvestitelj.

Jelica. (Zase.) Lepo sem vse priporočila!

Nadzornik. Naravno, istega nadzornika ki je bil pred menoj.

Petrovič. Takó? (Zase.) Hvala Bogú!

Stanko. (Zase.) Zdaj mi je spet laglje pri srci!

Nadzornik. Upam, da bode zdaj pod mojo upravo bolje in se kaj tacega ne bode več godilo. Ker sem se pa prepričal, da ste vi, gospod Petrovič, pošten človek in vesten učitelj, vam obečam, da bodem skrbel za plačo, primerno vašemu trudu.

Petrovič. (Radostno.) Je li mogoče?!

Nadzornik. Kar se pa vas dostaje, gospod Stanko, kupim jaz vaše rokopise po petdeset forintov.

Stanko. (Radostno.) Po petdeset forintov!

Nadzornik. Ker me je novosadska občina pooblastila izbrati jej dobrega učitelja, imenujem Vas torej za učitelja novosadske ljudske šole.

Stanko. Kakó naj bi vam izrazil svojo hvaležnost?

Nadzornik (Jelici.) No? — ste li zadovoljni z menoj.

Jelica. Bog vas blagoslovi!

Nadzornik. A moje rože?

Jelica. (Dá mu rože.) Evo jih; iz vsega srca vam jih rada dam.

Nadzornik. (Vzame šopek in ga da Stanku.) Vam so bile namenjene — A zdaj, gospod Petrovič, še nekaj vas prosim.

Petrovič. Zapovejte, gospod!

Nadzornik. Glejte da se bode svatba vršila
čim prej mogoče.

Petrovič. To je tudi moja želja!

Nadzornik. In da tudi mene povabite.

Vsi. Dobro nam bodete došli!

Nadzornik. Potem sem gotov. Z bogom!

(Odide.)

Vsi. (Za njim.) Živio nadzornik, živio!

Zavésa pade.



